

Česká zemědělská univerzita v PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

**Daňová soustava České republiky se zaměřením
na daň z příjmu fyzických osob z pohledu daňových
reforem**

Tereza MALÁ

© 2013 ČZU V PRAZE

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Malá Tereza

Provoz a ekonomika

Název práce

Daňová soustava České republiky se zaměřením na daň z příjmu fyzických osob z pohledu daňových reforem

Anglický název

The tax system of the Czech Republic with a focus on income tax of individuals from the perspective of the tax reform

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat daňovou soustavu České republiky se zaměřením zejména na daň z příjmu FO u zaměstnanců. Dalším cílem BP je zhodnotit vliv daňových reforem na čistou mzdu.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části budou objasněny základní pojmy a kategorie týkající se daňové soustavy formou literární rešerše. V analytické části budou zhodnoceny daňové reformy týkající se daně z příjmu fyzických osob v České republice. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení, vč. návrhů a doporučení. Při zpracování bakalářské práce bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza, komparace.

Harmonogram zpracování

Zadání práce do badisu:	květen 2012
Zpracování teoretické části (literární rešerše):	říjen 2012
Zpracování analytické části:	leden 2013
Odevzdání BP ke kontrole vedoucí BP	15.2.2013
odevzdání BP:	březen 2013

Rozsah textové části

30 - 40 stran

Klíčová slova

daňová soustava, přímé daně, nepřímé daně, správa daní, základ daně, modernizace výběru daní, daňová reforma

Doporučené zdroje informací

KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie - úvod do problematiky. Praha: ASPI, a. s., 2005. ISBN 80-7357-092-0.

VANČUROVÁ, Alena. Daňový systém ČR 2010. VOX, 2010. ISBN 978-80-86324-86-9.

ŠIROKÝ, Jan. Daňové teorie s praktickou aplikací. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-005-8.

MACHÁČEK, Ivan. Daň z příjmů fyzických osob 2010. Praktická pomůcka k daňové optimalizaci, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-188-8.

Vedoucí práce

Pletichová Dobroslava, Ing.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 6.3.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci na téma "Daňová soustava České republiky se zaměřením na daň z příjmu fyzických osob z pohledu daňových reforem" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. března 2013

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Dobroslavě Pletichové za odborné vedení, za užitečné rady, připomínky a další spolupráci při psaní bakalářské práce.

Daňová soustava České republiky se zaměřením na daň z příjmu fyzických osob z pohledu daňových reforem

The tax system of the Czech Republic with a focus on income tax of individuals from the perspective of the tax reform

Souhrn

V roce 1993 byla v ČR zavedena nová daňová soustava, v rámci přechodu z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku, ve stejném roce byla zavedena i daň z příjmů fyzických osob, která svojí konstrukcí patří mezi přímé důchodové daně. Daň z příjmů fyzických osob prošla během několika let četnými reformami, v roce 2008 byla zavedena lineární sazba daně ve výši 15% počítána ze superhrubé mzdy a nahradila tím progresivní sazbu daně z roku 2007. V rámci nové plánované reformy se v roce 2012 zvýšila sleva na vyživované dítě, tento krok podporuje rodiny s dětmi. V roce 2014 by měla být účinná nová daňová reforma, kdy se bude daň z příjmu fyzických osob počítat z hrubé mzdy a sazba daně bude ve výši 19%. Snaha Vlády je přesunutí zdanění práce na zdanění spotřeby a tím podpořit ekonomický růst. Čistá mzda zaměstnanců v roce 2014 bude i přesto nižší oproti roku 2008, díky zvýšení zdravotního pojištění z 4,5% na 6,5%.

Summary

In 1993, the Czech Republic introduced a new tax system in the transition from a centrally planned economy to a market economy. In the same year was introduced an income tax, that is one of direct income taxes of individuals.

The income tax of individuals has undergone numerous reforms. In 2008, the Czech Republic introduced a linear tax rate of 15% calculated from a super gross wages. The linear tax replaced a progressive tax from year 2007. New reform from year 2012 increased a discount for a dependent child in order to support families with children.

There is going to be efficient a new tax reform from year 2014. This reform will calculate an income tax from gross salary and the tax rate will be at 19%.

Government spends effort to move labor taxation to consumption taxation and thereby encourage economic development. Net wage of employees in 2014 will be even lower than in 2008, thanks to increased health insurance from 4.5% to 6.5%.

Klíčová slova: daňová soustava, přímé daně, nepřímé daně, základ daně, sazba daně, daňová reforma, slevy na dani, daňová povinnost, čistá mzda

Keywords: tax system, direct taxes, indirect taxes, tax base, tax rate, tax reform, tax relief, tax liability, net wage

OBSAH

1	Úvod.....	11
2	Cíl práce a metodika	12
3	Teoretická východiska	14
3.1	Základní pojmy	15
3.2	Daňová soustava.....	18
3.3	Přímé daně	21
3.4	Nepřímé daně	24
3.5	Funkce daňové soustavy.....	27
3.6	Požadavky kladené na daně.....	29
3.7	Historie daní	30
3.8	Daň z příjmů fyzických osob	31
3.9	Daňové reformy.....	34
4	Praktická část	37
4.1	Daň z příjmu FO ze závislé činnosti z pohledu daňových reforem	37
4.2	Poplatník č. 1 s hrubou měsíční mzdou 11 400 Kč	41
4.3	Poplatník č. 2 s hrubou měsíční mzdou 20 000 Kč	43
4.4	Poplatník č. 3 s hrubou měsíční mzdou 40 000 Kč	45
5	Výsledky a diskuze	47
6	Závěr	49
7	Seznam použitých zdrojů.....	52

Seznam grafů

- Graf č. 1: Klasifikace daní podle OECD
Graf č. 2: Rozdělení daní v ČR
Graf č. 3: Funkce daňové soustavy

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Daňové sazby roku 2006 platnost do roku 2007
Tabulka č. 2: Sociální standardní slevy na daní
Tabulka č. 3: Výpočet čisté mzdy u zaměstnance s hrubou mzdou 11 400 Kč
Tabulka č. 4: Slevy na vyživované děti v roce 2013 u poplatníka č. 1
Tabulka č. 5: Výpočet čisté mzdy u zaměstnance s hrubou mzdou 20 000 Kč
Tabulka č. 6: Slevy na vyživované děti v roce 2013 u poplatníka č. 2
Tabulka č. 7: Výpočet čisté mzdy u zaměstnance s hrubou mzdou 40 000 Kč
Tabulka č. 8: Slevy na vyživované děti v roce 2013 u poplatníka č. 3

Použité zkratky

ČR	Česká republika
DPFO	Daň z příjmů fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
EUR	Euro
FO	Fyzické osoby
FP	Funkční požitky
Kč	Koruna česká
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
SVČ	Samostatně výdělečná činnost
Tzv.	Takzvaný
Tzn.	To znamená
ZČ	Závislá činnost

1 Úvod

Daňová problematika je v současnosti velmi aktuální téma. Daně se týkají ať už přímo či nepřímo každého občana státu, což vyplývá z Ústavy. Nepřímé daně neboli daně ze spotřeby se dotýkají každé osoby, která realizuje nákup zboží či služeb. Příjmy do státního rozpočtu tvoří daně, poplatky a půjčky, z toho jsou samotné daně nejdůležitějším příjmem. Je vhodné, aby každý občan byl schopný si spočítat daň z příjmu a měl alespoň základní přehled o členění daňové soustavy, jejich funkcích a požadavcích na ni.

V roce 1993 byla v ČR provedena daňová reforma, která se stala součástí kompletní ekonomické reformy v rámci transformace. Byla to významná změna československého daňového systému a zároveň důležitý krok ke sblížení daňové struktury s ostatními evropskými státy. Nová daňová reforma respektovala zásady a strukturu tržní ekonomiky.

V současné době dochází postupně k harmonizaci daňové soustavy v ČR s EU; tím se minimalizuje škodlivá daňová konkurence mezi evropskými státy.

Na příjmech z daní velmi záleží, neboť aktuální otázkou zůstává, zda budeme schopni také díky nim splatit státní dluh. V současné době je samotná konstrukce daní zbytečně komplikovaná a díky této složitosti nepřináší cílený efekt. Odvody daní z příjmů jsou provázeny tolika zákonnými výjimkami, že se celý systém stává nepřehledným a podnikatelé i občané se v něm obtížně orientují. Díky tomu se vytváří prostor, v němž se lidé snaží daň obcházet, a tak dochází k daňovým únikům.

Dané téma jsem si vybrala z důvodu zájmu o danou problematiku, neboť bych ráda zjistila, jak účinné jsou daňové reformy a zda přinesly státu cílený efekt.

2 Cíl práce a metodika

Cílem bakalářské práce je analyzovat daňovou soustavu České republiky zejména se zaměřením na daň z příjmu fyzických osob u zaměstnanců. Dílčím cílem bakalářské práce je zhodnotit vliv daňových reforem na čistou mzdu.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a analytickou. V teoretické části budou formou literární rešerše objasněny základní pojmy a kategorie týkající se daňové soustavy. V analytické části budou zhodnoceny daňové reformy v České republice týkající se daně z příjmu fyzických osob u zaměstnanců. V závěru práce bude provedeno celkové zhodnocení, včetně návrhů a doporučení. Při zpracování bakalářské práce bude využita metoda sekundárního sběru dat, analýza dokumentu, syntéza a komparace.

Schéma č. 1. Daň z příjmů FO v roce 2007

příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky
- pojistné na sociální zabezpečení
- pojistné na veřejné zdravotní pojištění
- příspěvek na státní politiku
= základ daně
= základ daně po zaokrouhlení na celé stokoruny nahoru
- sazba progresivní daně
- sleva na dani
= daňová povinnost

Schéma č. 2. Daň z příjmů FO v roce 2008 -2013

příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky
+ zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem
= superhrubá mzda
= základ daně
= základ daně po zaokrouhlení na celé stokoruny nahoru
- sazba lineární daně (15%)
- sleva na dani
= daňová povinnost/daňový bonus

Schéma č. 3. Daň z příjmů FO v roce 2014

příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky
- sazba daně (19%)
- slevy na dani
= základ daně
= základ daně po zaokrouhlení na celé stokoruny nahoru
= daňová povinnost/daňový bonus

3 Teoretická východiska

Dnešní společnost chápe pojem daň nejednoznačně, proto je důležitá správná definice daně. Ne vždy je definice tohoto pojmu jednoduchá, různé zdroje charakterizují daň odlišně. Například Vančurová [1] ji charakterizuje jednoduchou definicí, kdy je daň chápána jako povinná, nenávratná, zákonem uložená platba, která plyne do veřejného rozpočtu. Veřejný rozpočet je tvořen rozpočty na všech stupních státní sféry, včetně rozpočtu měst a obcí až po rozpočet celostátní. Dle definice Kubátové [2] zasahuje až do společného rozpočtu Evropské unie.

Vančurová [1] ve své publikaci *Daňový systém ČR 2010, aneb učebnice daňového práva* objasňuje základní pojmy daňové problematiky, dále poskytuje ucelený přehled o členění daňové soustavy v ČR a jednotlivé daně analyzuje. Z toho díla jsem primárně vycházela při analýze daňového systému v ČR, včetně popisu jednotlivých funkcí daňového systému, kdy podle Vančurové [1] by měl být daňový systém: *spravedlivý, efektivní, právně perfektnostní, jednoduchý a srozumitelný a měl by správně ekonomicky ovlivňovat chování ekonomických subjektů.*

Dle dostupných údajů z ČSÚ [12] se veřejný rozpočet České republiky v posledních 15 letech potýká se schodkem. V uplynulých 3 letech dosáhl rozpočet nejvyšších deficitů v celé historii České republiky. Například dle Ministerstva [13] financí v roce 2009 činil deficit veřejného rozpočtu neuvěřitelných 192,4 miliard korun. Deficit byl zapříčiněn z velké části ekonomickou krizí, ale značnou vinu na tom nese i nestabilní příjmová strana veřejného rozpočtu (výdaje přesahují příjmy).

Vláda České republiky [11] si od daňových reforem slibuje zjednodušení administrativy a snížení nákladů s ní spojených. Tímto by profitoval jak stát, tak i poplatníci. Dále je součástí také zjednodušení legislativy, správy daní (vznik jednoho inkasního místa) a celková simplifikace daňového systému. Vláda v novelách plánuje zrušení superhrubé mzdy a některých slev a namísto superhrubé mzdy chce zavést sazbu daně 19 % (v tomto případě se bude výpočet provádět z hrubé mzdy).

3.1 **Základní pojmy**

Daň je povinná platba, kterou ukládá zákon. Fyzické a právnické osoby odvádí daně do státního rozpočtu v předepsané výši a ve stanovené době. Daň je nenávratná, neekvivalentní a zpravidla neúčelová (platbou daní subjektu nevzniká žádný konkrétní nárok, předem není známo, co přesně bude z daní financováno). [1, str. 9]

Platba daní vyvolává obvykle nevoli a lidé se přirozeně dani pokouší vyhýbat. Je důležité si připomenout, že pro správné fungování státu je výběr daně nezbytný. Z daní se uhrazují tzv. mandatorní výdaje (např. důchody, podpora v nezaměstnanosti). Mandatorní výdaje tvoří téměř 80% všech státních výdajů. [8]

Subjekt daně je účastník zdanění, tedy všechny fyzické a právnické osoby. Subjektem nazýváme daňového poplatníka nebo daňového plátce. [1, str. 13]

Plátce daně je daňový subjekt, který je povinen ze zákona odvádět daň do státního rozpočtu. Plátce odvádí vybranou daň od jiných subjektů. Je zavázán státem inkasovat daň a následně ji státu odvést. Pojem se používá u nepřímých daní (např. u DPH), ale také u důchodových daní (např. plátce daně je zaměstnavatel u daně z příjmu fyzických osob). [1, str. 14]

Poplatník daně je daňový subjekt, který odvodem daně snižuje prostředky, jež má k dispozici (především příjem nebo majetek, který je dani podroben). Pojem se používá u přímých daní (např. poplatníkem daně je zaměstnanec u daně z příjmu fyzických osob). [1, str. 13]

Objekt daně je předmětem zdanění (např. příjem u důchodových daní, majetek u majetkových daní, spotřební zboží nebo služby /daně ze spotřeby/ nebo historicky nejstarší tzv. daň z hlavy /paušální daň/. [1, str. 15, 16]

Předmětem (objektem) daně z příjmů fyzických osob (dále jen daň) jsou:

- příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6),
- příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7),
- příjmy z kapitálového majetku (§ 8),
- příjmy z pronájmu (§ 9),
- ostatní příjmy (§ 10). [Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 6, str. 7]

Základ daně musí být vyjádřen věcně (v měřitelných jednotkách) a časově. Buď ve fyzikálních jednotkách (m², km²...; např. u daně z nemovitosti, jejímž základem je plocha

v m²) nebo v hodnotovém vyjádření (např. Kč, EUR). V ČR je základ daně pro daň z příjmu fyzických osob vyjádřen v Kč. [1, str. 19]

Zdaňovací období je pravidelný časový interval odvodu daně. Základním zdaňovacím obdobím je 12 měsíců, v ČR zpravidla kalendářní rok. U daní ze spotřeby je nejčastěji zdaňovacím obdobím kalendářní měsíc. [1, str. 20]

Sazba daně je matematické vyjádření, jehož výpočtem se stanoví základní částka daně. Sazba daně může mít podobu jednotné sazby (např. daň z převodu nemovitostí), diferencované sazby (např. u DPH, základní sazba 21 % a snížená sazba 15 %) a pevné sazby (např. u daní za lihoviny /sazba na litr lihoviny/). [1, str. 22]

Lineární sazba daně lineárně roste s růstem základu daně ve stejném poměru. Nejčastěji je stanovena jako určené procento ze základu daně. Lineární sazba se projevuje jednoduchostí ve výpočtu daně. Lineární sazba daně u daní z příjmu fyzických osob (dále FO) přišla v ČR v platnost od roku 2008. [1, str. 23]

Progresivní sazba daně se vyznačuje tím, že při růstu základu daně dochází k rychlejšímu narůstání daně oproti základu daně. Má redistribuční funkci; dle některých ekonomů reprezentuje daňovou spravedlnost v tom smyslu, že člověk s vyššími příjmy může se stejnou újmou postrádat více než člověk s nižšími příjmy. Respektive člověk s vyšší mzdou platí vyšší daň, protože díky svému příjmu může postrádat více než lidé s příjmem nižším. Základ daně se rozdělí do několika stupňů a pro každý stupeň se stanoví určitá sazba. Čím vyšší stupeň, tím vyšší sazba. Výpočet progresivní daně je složitější oproti výpočtu daně lineární. Progresivní sazba daně se používala v ČR u daně z příjmu FO do roku 2008. [1, str. 24]

Sleva na dani snižuje výši základní částky daně (ne základ daně) a může být absolutní či relativní (např. sleva na poplatníka, na dítě, sleva na invaliditu, sleva pro studenty).

Odpočet od základu daně snižuje základ daně (např. odpočet úroků z úvěrů). [1, str. 27]

Daňová ztráta se objevuje tehdy, kdy účetní výdaje přesáhnou účetní příjmy. O ztrátu snížíme naše další příjmy (např. z pronájmu apod.); nelze snížit příjmy ze zaměstnání. Ztrátu můžeme uplatnit nejdéle v pěti letech bezprostředně následujících po ztrátě. [Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 5, str. 14]

Daňová asignace znamená pro poplatníky daní možnost odkázat určitou část svých zaplacených daní na konkrétní, ve většině případů na dobročinné či obecně prospěšné

účely. Cílem je podpořit zájem lidí o veřejnou politiku. V ČR daňová asignace nebyla doposud realizována, v současnosti se o ní mluví v otázkách ohledně financování církví. [4, str. 24]

Příspěvky nesplňují přesnou definici daně, přesto se v některých aspektech daním podobají.

Příspěvky na sociální zabezpečení mají zabezpečovat výdaje spojené s potřebou finančního krytí následujících plateb:

- *starobních a invalidních důchodů,*
- *nemocenských dávek,*
- *dávek v mateřství,*
- *dávek v nezaměstnanosti,*
- *náhrad při pracovních úrazech,*
- *dalších dávek podle konkrétních podmínek v dané zemi*

Stejně jako u daní, i u příspěvků platí zásady o povinné platbě příspěvku a pravidelnosti této platby. [2, str. 11]

Daňové přiznání je povinnost daňového subjektu pravdivě sdělit správci daně skutečnost nutnou pro vyměření daně. Podává se za každé zdaňovací období (zpravidla kalendářní rok) na příslušných formulářích. [1, str. 32]

Záloha na daň se většinou odvozuje z předchozího zdaňovacího období či od předpokládané výše v daném zdaňovacím období. Neznamena definitivní splnění daňové povinnosti za dané zdaňovací období. Je-li záloha nižší než daňová povinnost, pak musí daňový subjekt uhradit nedoplatek daně. Je-li naopak záloha vyšší, pak má daňový subjekt nárok na vrácení daně jako přeplatku na dani. [1, str. 33]

Srážka daně je výběr daně, uskutečněný prostřednictvím plátce daně, který daň vypočte a odvede, a prostřednictvím poplatníka daně, z jehož příjmu je srážka daně provedena. Pro stát je tato forma výběru daně vhodnější z hlediska rychlosti, jednoduchosti a minimalizace daňových úniků. [1, str. 34]

Daňový únik znamená protiprávní jednání daňového subjektu s cílem neoprávněně zkrátit daňovou povinnost. Pokud jde o úmysl týkající se vysokých částek, může se jednat o trestný čin zkrácení daně. Daňové úniky snižují daňový výnos a jsou pro společnost

problémem. V současnosti příliš složitý daňový systém vytváří prostor pro existenci daňových úniků, proto je prioritou zjednodušit a reformovat daňový systém. [1, str. 36].

3.2 Daňová soustava

Daňová soustava je souhrn veškerých daní na území daného státu. Každá daňová soustava vychází z příslušného ekonomického systému společnosti. Daňová soustava v tržním hospodářství musí respektovat konkurenci jako hospodářskou soutěž. Hospodářská soutěž je upravena zákonem, podle něhož je v tomto procesu zakázáno upřednostňovat či znevýhodňovat kteroukoliv ze stran. [Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže]

Daně lze třídit z mnoha hledisek. Nejčastější rozdělení daní je na daně *přímé* a *nepřímé*.

Dále lze daně třídit:

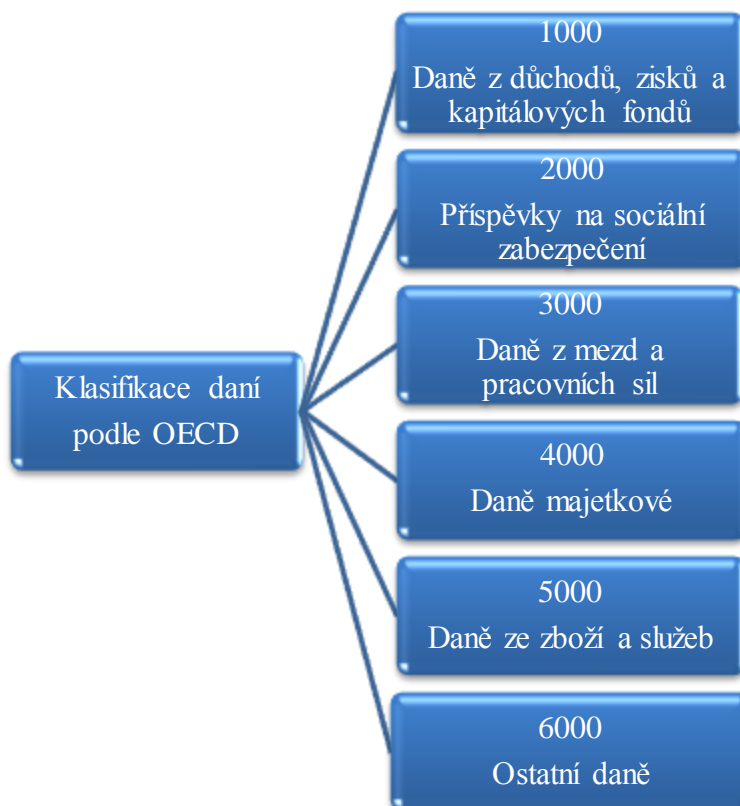
- *podle objektu*
 - z důchodů
 - ze spotřeby
 - z majetku [2, str. 30]
- *podle vztahu k poplatníkovi*
 - osobní – zohledňují platební schopnost konkrétního poplatníka
 - in rem – bez ohledu na platební schopnost poplatníka [2, str. 31]
- *podle dopadu*
 - proporcionální – s růstem důchodu poplatníka se daň nemění
 - progresivní – s růstem důchodu roste daň; postihuje více bohaté
 - regresivní – s růstem důchodu daň klesá; postihuje více chudé [2, str. 31]
- *podle vztahu sazby k základu*
 - specifické – stanoveny dle množství jednotek daňového základu
 - ad valorem – podle ceny zdaňovaného základu
 - stanovené bez vztahu ke zdaňovanému základu - daně paušální [2, str. 32]

- *podle daňového určení*
 - nadstátní
 - státní
 - vyšší územně správní celky
 - municipální [2, str. 33]

Na mezinárodní úrovni se uplatňuje klasifikace daní podle OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development), která rozděluje daně do šesti hlavních skupin (viz graf č. 1). Tato klasifikace daní se používá zejména při mezinárodním srovnávání mezi jednotlivými státy. [2, str. 37]

Ekonomický přehled dle OECD z listopadu roku 2011 upozorňuje na nízký ekonomický růst v ČR v porovnání s ostatními ekonomikami a doporučuje ČR pokračovat v reformách, které povedou k posílení ekonomiky. Konkrétně doporučuje posílit fiskální politiku (zavést explicitní dluhový cíl a ustanovit nezávislou fiskální instituci), dále zvýšit diverzifikaci důchodového systému (zřídit centralizované zúčtovací místo s ohledem na nízké náklady). ČR by dále podle OECD měla propracovat systém zdravotní péče a v neposlední řadě usměrnit energetickou náročnost českého hospodářství, zejména snížit spotřebu uhlíku.[6]

Graf č. 1: Klasifikace daní podle OECD

Zdroj: Kubátová, Daňová teorie – úvod do problematiky, Praha, 2005. Vlastní zpracování.

Daně, jak již bylo uvedeno, lze třídit z několika hledisek (např. viz strana 26, graf. č. 2). Nejzákladnější rozdělení je rozdělení daní na přímé a nepřímé, dle způsobu jejich uložení.

3.3 Přímé daně

Přímé daně se vyznačují bezprostředním vyměřením daně poplatníkovi na základě jeho důchodu nebo majetku. Předpokladem je, že výše daně jde na úkor důchodu poplatníka. Poplatník se dani nemůže vyhnout a ani přenést část na jiný ekonomický subjekt. Přímé daně dále dělíme na daně důchodové (příjmové) a majetkové. [3, str. 49]

Daně z příjmu a majetku patří do přímých daní a jsou používány jako nástroje k regulaci. Jsou více vnímány a pocíťovány poplatníky na rozdíl od nepřímých daní, které nejsou tolik viditelné. Daně z příjmu a majetku mohou lépe odpovídat daňové spravedlnosti díky přizpůsobení platební schopnosti jednotlivým daňovým subjektům. Nevýhodou jsou negativní dopady na nabídku práce (např. poplatník díky odvodu daně bude ochoten méně pracovat a více využívat svůj volný čas) a úspory (zdanění úspor snižuje jejich užitek a hodnotu a subjekt tak dá raději přednost spotřebě). [1, str. 48]

Podíl důchodových daní v posledních letech klesá a doporučuje se zvýšit podíl nepřímých daní, které lépe odpovídají spravedlivé funkci daní. Člověk s vyššími příjmy nakoupí více luxusního zboží a zaplatí vyšší DPH než člověk s nižšími příjmy. Má právo volby, zda koupit a v jakém množství. U daně z příjmů toto neplatí. [1, str. 48]

Důchodové daně

Důchodové daně dělíme na daň z příjmu fyzických osob a na daň z příjmu právnických osob. Tyto daně se vztahují přímo na důchod poplatníka. Jsou třetím nejdůležitějším rozpočtovým příjmem. Plátce je současně poplatníkem. Výjimku představuje závislá činnost, kdy plátcem je zaměstnavatel a poplatníkem je zaměstnanec. Dani z příjmu nepodléhají příjmy získané darem nebo děděním, dále jsou osvobozeny příjmy v souvislosti s bydlením, například úroky z hypotečních úvěrů. [1, str. 50]

3.3.1.1 Daň z příjmu fyzických osob

Daň z příjmu je univerzální daň, poplatníkem je fyzická osoba a předmětem daně jsou příjmy poplatníků. Ty se rozdělují do pěti dílčích skupin. (viz strana 31). [1, str. 50]

3.3.1.2 Daň z příjmů právnických osob

Daň z příjmu právnických osob je určena pro všechny právnické osoby (dále PO – sdružení fyzických osob povinně zapsaných v obchodním rejstříku). Zdaňovací období je 1 rok. Výchozí položkou při zdanění je hospodářský výsledek (výnosy – náklady = hrubý zisk), který se potom snižuje o nestandardní odpočty. Sazba pro výpočet daně za rok 2012 je lineární a činí 19 %.

Právnické osoby rozdělujeme pro potřeby zdanění do 2 skupin podle předmětu jejich činnosti:

- podnikatelské - předmětem jejich činnosti je podnikání s cílem dosažení zisku, zdaňují veškeré své příjmy;
- nepodnikatelské (neziskové organizace) - zdaňují pouze činnosti, které vedou k zisku. [1, str. 50]

Majetkové daně

Majetkové daně slouží jako doplňkový daňový příjem. Řadí se pod přímé daně. Mají dlouhou historii - jedním z důvodů je fakt, že jdou špatně skrývat. [1, str. 50]

3.3.1.3 Daň z nemovitosti

Daň z nemovitosti se vybírá podle polohy nemovitosti, nikoli podle bydliště nebo sídla poplatníka. Výnos z této daně plyne do rozpočtu měst a obcí. Zahrnuje daň z pozemku a ze staveb. [1, str. 51]

Daň z pozemku se vybírá ze zemědělské půdy, ze stavebních a ostatních pozemků. Poplatníkem daně a současně plátcem je vlastník pozemku, případně nájemce. Základem daně je výměra pozemku v m². Dále je základním údajem pro potřeby zdanění název obce, název a kód katastrálního území a parcelní číslo. [1, str. 51]

Výpočet daně závisí na druhu pozemku podle využití, základem je cena pozemku [(průměrná cena v Kč/m²) x (plocha v m²)]. Sazby pro výpočet daně jsou stanoveny v % nebo v Kč. Pro hospodářské lesy, rybníky a louky je sazba 0,25 %. Pro ornou půdu je to 0,75 %. Stavební pozemky a zastavěné plochy se řídí podle koeficientů. Od daně z pozemku jsou osvobozeny například školní pozemky, nemocnice, nádraží apod. [7]

Výpočet **daně ze staveb** závisí na druhu stavby, jejím účelu a velikosti (je dána rozlohou v m² a výškou). Výše příslušných koeficientů je závislá na lokalitě (počet obyvatel, rozhodnutí obce apod.). [1, str. 51]

3.3.1.4 Daň z převodu nemovitostí

Daňová povinnost vzniká při prodeji nemovitosti (prakticky ze všech převodů, výjimku tvoří dědění a darování). Poplatníkem je prodávající osoba. Sazba je jednotná a lineární. Změna vlastnického práva musí být uvedena v katastru nemovitostí. [1, str. 52]

3.3.1.5 Daň dědické a darovací

Předmětem daně dědické a darovací je majetek získaný zděděním nebo darováním. Jedná se o jednorázovou daň. Poplatníkem daně dědické je dědic a poplatníkem daně darovací je obdarovaná osoba. Sazba daní má progresivní charakter, jejich výběr je z hlediska státního rozpočtu, do kterého plynou, zanedbatelný. Od roku 2008 jsou blízcí příbuzní od obou daní osvobozeni. [1, str. 51]

3.3.1.6 Silniční daň

Silniční daň má specifické postavení, její zařazení je problematické z hlediska její konstrukce. Oficiálně je řazena do majetkových daní, což je poněkud problematické zařazení. [1, str. 54]

Vhodnější by bylo zařadit ji např. mezi ekologické daně. Ekologické daně patří mezi nejmladší typy daní a jejich cílem je znevýhodňovat spotřebu výrobků, které zatěžují životní prostředí. Se znečištěním ovzduší se nejvíce potýkají velká města; např. v hlavním městě je trendem, že obyvatelé obvykle jezdí do zaměstnání automobilem, přičemž vůz je většinou obsazen pouze jednou osobou. Důsledkem je znečišťování ovzduší, časté dopravní zácpy apod. Stát by se měl snažit tuto problematiku lépe regulovat a případně se zasadit o změnu předmětu daně; to znamená, že by se daň týkala také osobních automobilů pod 3,5 tuny, které neslouží k podnikání. Pak by se občané snažili dopravní prostředky využívat efektivněji než doposud. Byla by více vytěžována MHD, a to by znamenalo více pracovních příležitostí pro obyvatele. [1, str. 16]

Silniční daň se nevybírá v ceně zboží a neodvádí se prostřednictvím plátců. Předmětem daně jsou motorová vozidla, u osobních automobilů jen tehdy, pokud slouží k podnikání. Dále se týká motorových vozidel s povolenou hmotností nad 3,5 tuny bez ohledu na to, zda slouží k podnikání. Silniční daň zatěžuje užívání motorových

vozidel. Prostřednictvím její platby přispívají poplatníci na výstavbu silnic a dálnic. [1, str. 54]

3.4 Nepřímé daně

Nepřímé daně se nepřímo vztahují k důchodu poplatníka a jsou zahrnuty v cenách zboží, služeb, převodů a pronájmů. Rozhodujícím momentem zdanění je okamžik nákupu či spotřeby. Daně neberou v potaz důchodovou ani majetkovou situaci osoby, protože jsou vyměřeny ve stejné výši pro všechny. Poplatníkem je zde spotřebitel a plátcem fyzická nebo právnická osoba, která daň odvádí do státního rozpočtu. Nepřímé daně dále rozdělujeme na *všeobecné* - daně z prodeje (obratů), včetně DPH, a na daně *selektivní* – vlastní spotřební daně (akcízy). [3, str. 49]

Daně ze spotřeby se vždy stávají součástí ceny zboží a služeb. V posledních letech se podíl daní ze spotřeby zvyšuje. [1, str. 52]

Spotřební daně

Patří sem:

- *daň z tabáku*
- *daň z alkoholických nápojů*
- *daň z motoristických potřeb, jako je benzín apod.*

Mají bohatou historii a patří k nejstarším daním. Nízká elasticita a vysoké sazby z těchto daní přináší vysoké výnosy do veřejného rozpočtu. Hlavními důvody zdanění těchto položek je snaha odradit lidi od škodlivé spotřeby, dále příliv peněz do státní pokladny a harmonizace daní s EU. Domnívám se, že především spotřební daně by se měly zvyšovat, přestože to znamená určité riziko (např. ve smyslu pašování levnějších výrobků, které by nebyly zdaněny). Stát by se měl snažit regulovat a přijmout opatření, která by zamezovala černému trhu. Zejména zavádět vyšší postihy a zákonná opatření. Stát však s opatřením ve věci postihu černého trhu několikrát v minulosti pochybil, viz v poslední době kauza methyl nebo kauza lehkých topných olejů v letech 1990-1996. [2, str. 68]

Daň z přidané hodnoty (DPH)

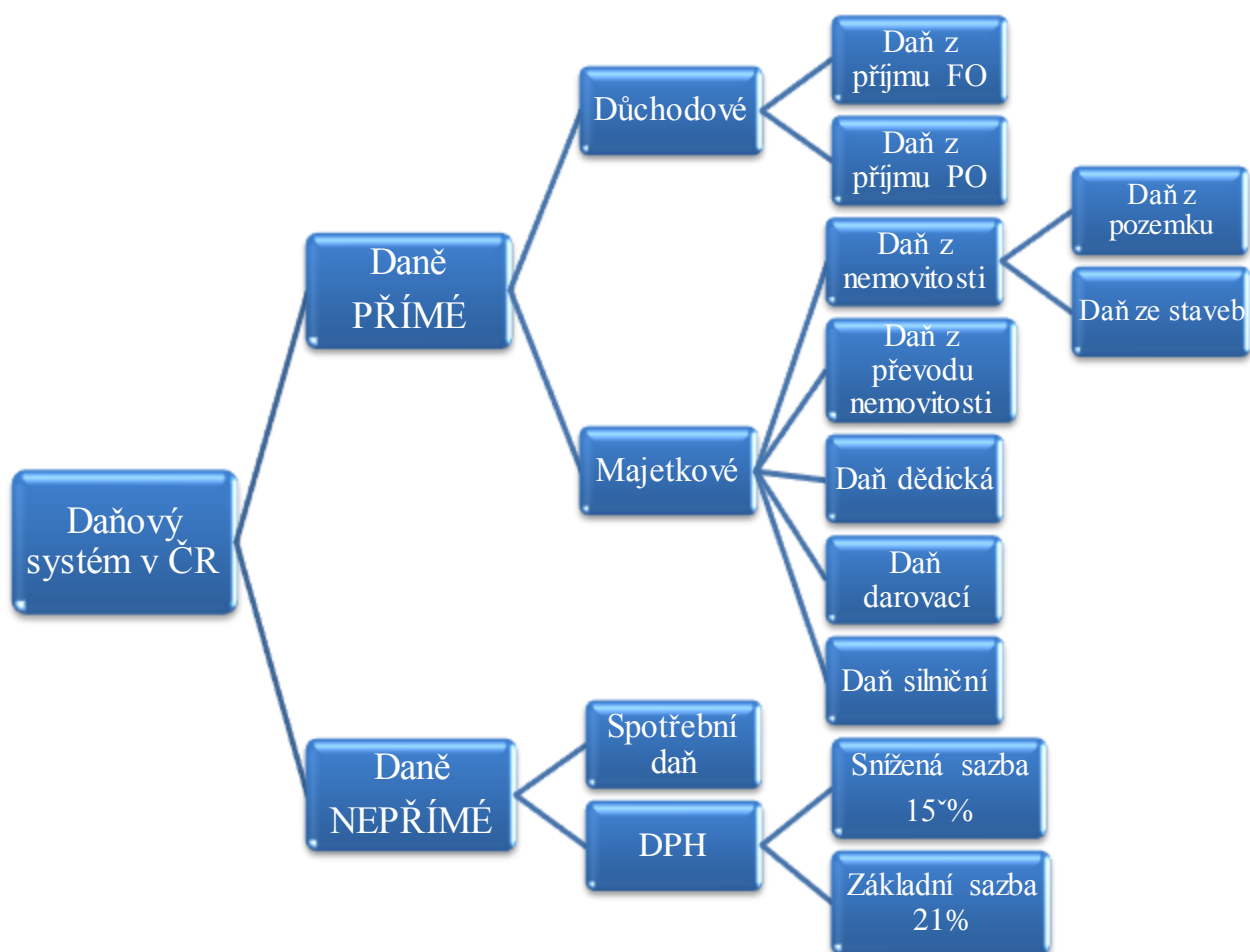
Daň z přidané hodnoty patří mezi nepřímé daně, je všeobecnou daní ze spotřeby moderního typu. Základem je přidaná hodnota (cena výstupu - cena na vstupu). Plátcí jsou všechny fyzické a právnické osoby zaregistrované na finančním úřadě jako plátcí DPH.

Daň se vyznačuje neutralitou vzhledem k volbě spotřebitelů a výrobců. DPH umožňuje zdanit též služby, u kterých existuje vyšší možnost daňových úniků.

DPH je dále výhodné pro mezinárodní obchod a zároveň je odolné proti daňovým únikům. V neposlední řadě patří ke spolehlivým výnosům pro stát. Nevýhodou může být velká administrativní náročnost, jak pro plátce, tak i pro stát. Dále zde může existovat riziko zvýšení inflace po zavedení DPH.

V ČR používáme 2 sazby DPH. Základní, která od roku 2013 činí 21 %, a snížená, která je 15 %. Do snížené sazby patří např. potraviny, vodné, knihy, veřejná hromadná doprava apod. [2, str. 65]

Graf č. 2: Rozdělení daní v ČR

Zdroj: Vančurová, Láchová, Daňový systém ČR 2010. Praha. Vlastní zpracování.

3.5 **Funkce daňové soustavy**

Fiskální funkce

Fiskální neboli rozpočtová (funkce) je primární funkcí daní. Daně jsou rozhodujícím příjmem státního rozpočtu. Je to schopnost daní naplnit státní rozpočet. [3, str. 10]

Alokační funkce

Alokační funkce vychází z potřeby existence veřejného sektoru, který má na starosti usměrňování trhu, dále má pravomoc daňově zvýhodňovat, případně znevýhodňovat daňové subjekty a v poslední řadě řeší tržní selhání. Příčiny tržního selhání spočívají v existenci externalit, monopolů, kdy se stát snaží prostřednictvím daní ovlivnit pozitivní či negativní externality, případně omezit a snížit moc monopolu výší daní. (Např. snaha státu snížit kouření zavedením spotřební daně z cigaret naopak zvýhodňuje občany a motivuje je ke spoření kupříkladu na penzijní připojištění.) [3, str. 10]

Redistribuční (sociální) funkce

Redistribuční funkce vychází z teorie, která říká, že důchody v tržním systému jsou ve společnosti rozděleny nespravedlivě. Proto se stát snaží přesouvat důchody a část bohatství od bohatších k chudším jedincům. Nejlépe tuto funkci plní daně důchodové, např. systémem u daně z příjmu FO, kdy se zohledňuje sociální postavení poplatníka, počet dětí atd. Dále podnikatelé či FO mohou uplatňovat slevu na dani v případě, že zaměstnávají osobu se změněnou pracovní schopností. Také studenti mohou uplatňovat slevu na dani.

Redistribuční funkci plní i nepřímé daně, např. DPH, kdy bohatší jedinec má obvykle vyšší spotřebu (více kupuje luxusní zboží apod.), a tak odvádí oproti chudému více do státního rozpočtu.

U přímých daní je tato podmínka splněna u progresivního zdanění, kdy bohatší jedinec platí vyšší sazbu daně oproti chudšímu jedinci. V současnosti je zavedena u přímých daní lineární sazba (výpočet stejného procenta - 15 % ze superhrubé mzdy), která zcela nekoresponduje s redistribuční funkcí. [2, str. 16]

Stimulační funkce

Stát daňovým subjektům poskytuje různé daňové úspory, anebo naopak na daňové subjekty apeluje vyšší sazbou zdanění, převážně v případech, kdy se chovají nezodpovědně. Stimulační funkci plní například majetkové daně. Stát se tímto snaží stimulovat majitele k produktivnímu využívání nemovitosti. Negativní stimulaci plní spotřební daně (tabákové výrobky, alkohol atd.). Stát tím reguluje spotřebu výrobků, které jsou pro člověka škodlivé. [1, str. 12]

Stabilizační funkce

Stabilizační funkce je jedním z nástrojů hospodářské politiky státu. Zmírňuje cyklické výkyvy v ekonomice. Daně v hospodářské krizi by měly být nižší a peníze by měly zůstat v rukou daňových poplatníků; podporuje se tím poptávka po zboží. Naopak v období konjunktury mají být daně vyšší a tím snižovat lidem prostředky, které mají k dispozici. Tím se omezí celková poptávka a ekonomika se nepřetěžuje. [2, str. 16]

Graf č. 3: Funkce daňové soustavy

Zdroj: Vančurová, Láchová, Daňový systém ČR 2010. Praha. Vlastní zpracování.

3.6 Požadavky kladené na daně

Daňová soustava by měla být v první řadě spravedlivá s ohledem na sociální postavení poplatníka daně, dále efektivní, jednoduchá a srozumitelná, také právně perfektnostní a měla by správně ekonomicky ovlivňovat chování ekonomických subjektů. Dále by měly daně sloužit jako nástroje makroekonomické regulace, např. podporovat efektivní investice. Daně by měly konečně také zvýhodňovat samotné investice a podnikatelskou aktivitu před spotřebou. [1, str. 45]

Požadavek spravedlnosti

Daně jsou spravedlivé buď podle principu platební schopnosti nebo podle principu prospěchu.

Princip platební schopnosti spočívá v tom, že lidé by měli platit daně podle jejich platební schopnosti a možnosti. To znamená, že bohatí by měli platit více a chudí méně. A to tak, aby se zachoval redistribuční efekt daně. [2, str. 17]

Princip prospěchu navazuje na požadavek, aby poplatníci dostali za platbu svých daní od státu odpovídající protihodnotu. To znamená, že ten, kdo má užitek z veřejných služeb, by měl platit odpovídající daň (např. daň silniční pro provozovatele motorových vozidel). Princip prospěchu nemůže být uplatňován u všech daní (kupř. v sociálních oblastech). [2, str. 17]

Požadavek efektivnosti

Zdroji neefektivnosti daní jsou distorzita daní a administrativní náklady správců daní a poplatníků.

Distorze daní vede poplatníky k substituci, nahrazování zdaňovaného zboží jiným, nezdaněným. Např. vysoké důchodové daně mohou vést subjekt k přesunutí sídla nebo bydliště do země s nižším zdaněním. Distorze narušuje efektivní funkci daně. [2, str. 18]

ČR by měla proti distorze bojovat a omezovat daňovým subjektům možnost zakládat sídlo v „daňovém ráji“. Stát díky tomu přichází o příjmy na daních. V ČR mají 3 % firem (přesněji 12 500 firem) sídlo v některém z daňových rájů, tento trend bohužel meziročně roste o 15-20 %. [9]

Administrativní náklady na daně by neměly být příliš vysoké, protože zatěžují jak stát, tak i poplatníky či plátce daní (např. platba daňových poradců). Čím je daňový systém složitější, tím jsou vyšší administrativní náklady. [2, str. 18]

Daně dále nesmí zabraňovat lidem ve spoření, zavádění a přijímání podnikatelského rizika a omezovat pracovní usilí lidí.

3.7 Historie daní

Daně mají počátek již ve starověku, první zmínky o daních uvádí, že v této době byly druhořadé, představovaly nepravidelný příjem panovníka. V počátku byly státní výdaje uhrazovány z bohatství státu (panovníka), později se daně vybíraly na základě konkrétního účelu, na který byly později vynaloženy. V této době daně plnily fiskální funkci – zajišťovaly příjmy panovníka. [4, str. 18]

U nás byla nejstarší přímou daní daň z míru, kterou zavedl kníže Boleslav I. Církev a šlechta byly obvykle od daní osvobozeny. Původní nepřímé daně se nazývaly akcízy, jednalo se o poplatky či cla na hranicích. [2, str. 12]

Začátek 18. století znamenal ucelený systematický přístup k daňové teorii. Daně se stávají povinnými a pravidelnými. Liberalismus byl nucen překonat problémy s uznáním lidských práv a zároveň čelil potřebě vybírat daň. Tento rozpor pomohla překonat tzv. směnná daňová teorie (daně představují protihodnotu za služby a statky poskytované jednotlivcům státem). [4, str. 18]

Za zakladatele liberalismu se považuje ekonom Adam Smith, který se ostře vymezoval vůči státním zásahům a podporoval svobodu jedince. Formuloval 4 daňové principy, které se staly pozdějšími základy pro současné daňové principy.

Jednalo se o:

- daňovou spravedlnost (platit daně dle výše důchodu poplatníka),
- určitost zdanění (přesně stanovená daň včetně způsobů a lhůt placení),
- pohodlnost placení (aby výběr daně nepoškozoval poplatníka),
- úspornost (minimalizovat náklady na správu daní).

Dále byl Adam Smith zastáncem teorie „neviditelné ruky trhu“ a vytvořil návrh daňového systému, tzv. daňový pluralismus (soustava daní). Na jeho díla navazovalo mnoho dalších ekonomů. [4, str. 18,19]

První důchodová daň vznikla v Anglii roku 1799. Koncem 19. století proběhly významné daňové reformy ve vyspělých evropských zemích, které zavedly moderní systémy daní.

Ve 20. století výše daní rostla. Důsledkem růstu byly obě světové války. Po 2. světové válce byly veřejné finance využívány v hospodářské politice jednotlivých států, díky tomu daně stále rostly. Dále se od přímých daní oddělily příspěvky na sociální zabezpečení.

Nejnovější daň vznikla v posledním desetiletí 20. století a je to daň z přidané hodnoty (zavedena ve Francii v 60. letech). Také vznikly ekologické daně (např. daň z elektřiny). V současné době tvoří daně ve vyspělých ekonomikách přibližně 30-50 % HDP. [2, str. 12]

3.8 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmu fyzických osob patří mezi osobní důchodovou daň, dále je univerzální a přímou daní. Poplatníky jsou fyzické osoby, které mají v ČR bydliště nebo se zde obvykle zdržují (např. osoby, jež se v ČR zdržují za účelem studia či léčení, jsou povinny odvádět daň, která se vztahuje pouze na příjmy dosažené v ČR). Daň z příjmů fyzických osob upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění dalších předpisů (ZDP).

Tuto daň můžeme chápat jako jednu z nejdiskutovatelnějších z důvodů velkého očekávání na jedné straně (stát) a přirozeného odporu na straně druhé (poplatníci daní). [1, str. 50]

Na daň z příjmu fyzických osob je kladeno břemeno ve formě požadavků, aby byla prostředkem k redistribuci důchodů od bohatších k sociálně slabším. Zároveň má ovlivňovat poplatníka žádoucím způsobem a předurčovat ho ke konkrétnímu chování. Díky tomu je vnímána jako nejméně oblíbená daň. [1, str. 50]

Předmětem daně je celkový příjem FO kromě příjmů, které nejsou jejím předmětem. Předmětem daně není např. zděděný¹ nebo darovaný² majetek, úvěry a půjčky.³ [1, str. 138]

Osvobození od daní z příjmu FO se týká více než 50 druhů příjmů. Nejdůležitější skupiny osvobozených příjmů představují:

sociální příjmy (např. sociální dávky, studijní stipendia)

starobní a invalidní penze - pokud jde o pravidelné starobní penze, je osvobozena od daně pouze penze ve výši 36 násobku minimální mzdy, měsíčně 24 000 Kč, tedy ročně 288 000 Kč. Pokud je výše penze za zdaňovací období vyšší, zdaňuje

¹ Upravuje zákon č. 92/1991 Sb.

² S výjimkou darů nabytých v souvislosti se ZČ a FP nebo s podnikáním a jinou SVČ.

³ Výjimku tvoří nabytí příjmu věřitele z vrácené půjčky či úvěru, které nabyl úplatným postoupením pohledávky, vzniklé na základě této půjčky či úvěru. [1]

se pouze rozdíl příjmu snížený o částku 288 000 Kč. Důvodem zdanění penzí vyšších než 36 násobek minimální mzdy je zachování spravedlivé funkce daní. [1, str. 139]

náhrady škody – jsou specifickým druhem příjmu, neboť nahrazují ztrátu majetku či důchodu; nejedná se o navýšení majetku poplatníkovi. Proto je většina náhrad osvobozena od daně. [1, str. 139]

příjmy z prodeje majetku – např. občan prodá svůj starý počítač za účelem obměny. Zde je mnoho zákonných výjimek, např. nesmí se jednat o majetek použitý k podnikání. V těchto případech však často nelze jednoznačně odlišit, kdy jde o běžnou obměnu a kdy se prodej uskutečňuje výhradně s cílem zisku. Kritériem k úspěšnému odlišení může být tzv. časový test, klíčová je zde doba mezi nabytím a prodejem daného majetku. Např. motorová vozidla jsou od daně osvobozena, pouze pokud je prodej uskutečněn po více než 1 roce od nabytí. U prodeje nemovitosti by zde měl mít prodávající bydliště minimálně po dobu 2 let před prodejem, aby příjem z nemovitosti mohl být osvobozen od daně. [1, str. 140]

penzijní připojištění – má stimulační funkci, stát se snaží tyto částky osvobodit od daně z příjmů FO z důvodu, aby správně směřoval občany k zajištění prostředků na stáří.

Příjem FO tvoří příjem peněžní i nepeněžní. Nepeněžní příjem oceňujeme podle zákona o oceňování majetku. [6, str. 7]

Předmětem daně z příjmu FO jsou jejich získané příjmy (5 skupin). Jsou to:

Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6)

- Představují příjmy, které zaměstnavatel poskytuje zaměstnanci (poplatník je zde označován jako zaměstnanec a plátce příjmu jako zaměstnavatel).
- Dále zahrnují příjmy členů družstva za jejich práci pro družstvo, příjmy společníků a jednatelů u společnosti s. r. o., příjmy komanditistů u komanditní společnosti.
- Patří sem také odměny členů statutárních orgánů a dalších orgánů právnických osob. [12]

Funkční požitky – jsou odměny za výkon funkce poslanců, členů vlády, funkce v orgánech obcí, státních orgánech atd.

Závislá činnost – pracovně právní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. [1, str. 145]

Za příjmy ze závislé činnosti se nepovažují a předmětem daně nejsou např. náhrady cestovného do limitu, včetně bezplatného stravování na pracovních cestách, pracovní ochranné pomůcky, nepeněžní dary od zaměstnavatele do 2 000 Kč ročně, nepeněžní příspěvky na stravování, příspěvky na kulturní akce (sport, rekreace, vzdělání...), příspěvek na penzijní připojištění se státním příspěvkem atd. [1, str. 146]

Daňová sazba do roku 2008 byla progresivní, od roku 2008 je lineární. [1, str. 50]

Příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7)

Příjmy z podnikání jsou příjmy z činností, které provádí podnikatel vlastním jménem, na vlastní náklady a na vlastní riziko. [1, str. 147]

Příjmy z podnikání:

- příjmy ze živnostenského podnikání na základě živnostenského listu nebo koncese;
- příjmy z podnikání podle zvláštních předpisů (např. soukromí lékaři, advokáti);
- příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství. [1, str. 147]

Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti:

- příjmy z užití nebo poskytnutí průmyslového a jiného duševního vlastnictví a autorských práv (např. patenty, příjmy z obchodních značek)
- příjmy z výkonu nezávislého povolání (např. profesionální sportovci, tlumočníci) [1, str. 148]

Příjmy z kapitálového majetku (§ 8)

Tyto příjmy tvoří samostatný základ daně. Samostatné základy daně u FO tvoří např. úroky na běžném účtě, úroky ze směnek či dividendy. Neuvádějí se v daňovém přiznání a daň je vypočítána plátcem u zdroje (výjimku tvoří úroky z podnikatelských účtů). [1, str. 153]

Příjmy z pronájmu (§ 9)

Dílní základ daně z příjmů z pronájmu tvoří dosažené příjmy z pronájmu nemovitosti, bytů a jejich částí, nebytových prostor a dále pronájem movitých věcí (pokud je pronájem movitých věcí příležitostný, pak patří do skupiny ostatních příjmů). Základem daně jsou příjmy snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení např. opravy, úpravy bytu či domu. [1, str. 155]

Ostatní příjmy (§ 10)

Jedná se o příjmy z příležitostných činností, *nepodnikatelská* činnost v zemědělství. Příjmy v této kategorii můžeme snížit o prokazatelné výdaje nutné k dosažení příjmů. Pokud všechny tyto příjmy nepřesáhnou částku 20 000 Kč, pak jsou od daně z příjmu FO osvobozeny.

3.9 Daňové reformy

Dle Kubátové (2005) daňové reformy zahrnují podstatnou změnu daňových zákonů, které mají sociálněekonomické cíle. [2, str. 13]

U daňové reformy je předpoklad pozitivního ovlivnění ekonomického růstu. Dále se předpokládá, že bude daňové břemeno přerozděleno spravedlivěji než doposud. [2, str. 13]

K dalším cílům daňové reformy patří obvykle snížení státního dluhu a splnění podmínek, které nastoluje EU. [2, str. 13]

V minulosti proběhly 3 velké vlny daňových reforem. Jejich nejdůležitějším cílem bylo zvýšit ekonomickou motivaci subjektů; do té doby byla uplatňována progresivní daň. Dalším cílem bylo zvýšit daňovou spravedlnost, přehlednost a zachovat daňové výnosy. [2, str. 14]

Daňoví poplatníci by nejraději přivítali úplné snížení důchodových daní. Bohužel vláda důchodové daně nemůže radikálně snížit z důvodu stále vysokých výdajů. Proto daňové reformy spočívají i ve změně daňového mixu ve prospěch nepřímých daní. [2, str. 14]

Daňová reforma v rámci transformace ekonomiky 1993

V období centrálně plánované ekonomiky daňový systém vykazoval neefektivnost, nespravedlnost a neprůhlednost. Daňový systém neodpovídal tržnímu hospodářství. Systém byl příliš složitý a nepřehledný. Proto v roce 1993 došlo k nejvýznamnější daňové reformě u nás. Byl to přechod z centrálně plánované ekonomiky na tržní ekonomiku, a to si žádalo i významnou daňovou reformu. Reforma se týkala celého daňového systému, vztahovala se na všechny typy daní. Základem bylo zavedení standardního daňového systému tržní ekonomiky. [2, str. 15]

Nejvýznamnějším krokem bylo zavedení daně z přidané hodnoty (DPH), která do té doby neexistovala. Dalším krokem bylo oddělení sociálního pojistného od daní z příjmu

(v padesátých letech bylo sociální pojistné začleněno do daně ze mzdy). Reforma měla také za cíl sjednotit soustavu zákonů o odvodech z příjmů do jedné právní úpravy. [10, str. 2]

Byla snaha o posílení osobní důchodové daně, přesto byla daň z příjmů FO nastavena takovým způsobem, že její podíl aplikovaný v daňovém mixu byl pod průměrem v EU a i v OECD. [10, str. 3]

Progresivita nominální sazby byla poměrně vysoká oproti předcházejícímu stavu, od zavedení až do roku 2005 se ale stále snižovala.

Daňová reforma – daň z příjmu FO u zaměstnanců; rok 2008

Sazba daně z příjmů FO byla v letech 1993 až 2007 klouzavě progresivní. Od roku 2008 po daňové reformě je sazba daně lineární, a to ve výši 15 %. [1, str. 163]

Základem daňové reformy z roku 2008 u daně z příjmu FO (u zaměstnanců) bylo zavedení superhrubé mzdy. Superhrubá mzda je navýšení hrubé mzdy o pojistné na sociálním a zdravotním pojištění hrazené zaměstnavatelem. V současnosti je pojistné hrazené zaměstnavatelem ve výši 34 % (v roce 2009 to bylo 35 %) a nová daňová reforma, která by měla přijít v účinnost roku 2014, plánuje snížit pojistné na 32,4 %. Další změnu přinesla reforma ve zvýšení veškerých slev na dani (místo až trojnásobně). [1, str. 172]

Z právního hlediska zde dochází ke sporu, neboť sociální a zdravotní pojistné placené zaměstnavatelem lze těžko považovat za samotný příjem zaměstnance (a to i nepeněžní). Co se týká daní ze mzdy, domnívám se, že by stát měl zdaňovat pouze příjem, kterého dosáhne sám zaměstnanec (disponibilní příjem), čemuž neodpovídá princip superhrubé mzdy. [10, str. 4]

Daňová reforma – daň z příjmu FO u zaměstnanců; rok 2011 (plánované uvedení v účinnost rokem 2014)

3.9.1.1 Daňové změny za rok 2012

- **zvýšena sleva na vyživované dítě o 150 Kč**
- **zvýšen daňový bonus** – uplatňuje se v případě, že jsou slevy na dani vyšší než daň. Doposud se uplatňoval v rozmezí 100 – 52 200 Kč; nově bude stropem částka 60 300 Kč ročně.

- **zdaněn hazard** – loterijní společnosti již nebudou osvobozeny od daně z příjmů. [11]

3.9.1.2 Daňové změny za rok 2013

Dočasně (na období 2013-2015) omezena základní sleva na dani na poplatníka (24 840 Kč za rok) pro pracující osobu pobírající důchod z důchodového pojištění.

3.9.1.3 Daňová reforma – plánovaná účinnost od roku 2014

Nejdůležitější změnou bude nové stanovení základu daně z příjmů FO ze závislé činnosti a funkčních požitků. Základ daně se bude počítat z hrubé mzdy, nikoli ze superhrubé mzdy jako doposud. [11]

Dalším důležitým bodem bude zavedení jednoho inkasního místa (JIM), tzn. platby daní, sociálního a zdravotního pojištění se budou uskutečňovat na jednotném místě. Do současné doby musel každý daňový subjekt komunikovat se 3 institucemi zvláště (s finančním úřadem, se správou sociálního zabezpečení a zdravotními pojišťovnami). Vláda si od tohoto kroku slibuje snížení administrativních nákladů a jednodušší komunikaci občanů s úřady. [11]

Třetím významným krokem bude zvýšení zdravotního pojištění o dvě procenta, zaměstnanci budou platit 6,5 %, přičemž doposud platili 4,5 %. Zároveň se o více než 1,6 % sníží odvody zaměstnavatele na zdravotní pojištění jeho zaměstnanců - ze současných 34 % (25 % na sociálním pojištění a 9 % na zdravotním pojištění) na 32,4 %. Vláda plánuje tímto krokem podpořit zaměstnanost. [11]

4 Praktická část

4.1 Daň z příjmu FO ze závislé činnosti z pohledu daňových reforem

Praktická část se týká výpočtu daně z příjmu FO u zaměstnanců, kdy budou vypočítány mzdy za jednotlivá období (2007-2014) z pohledu daňových reforem.

Nejprve jsou konkrétní příklady vypočítány podle progresivní sazby daně, která fungovala v ČR do roku 2008. V další části bude vypočítána a porovnána lineární sazba daně, která se počítá z tzv. superhrubé mzdy, která byla zavedena v roce 2008 a platí do současnosti.

Ve třetí části bude představena nová reforma daně z příjmu FO, v níž se plánuje zrušení superhrubé mzdy a bude zaveden výpočet z hrubé mzdy se stanovenými 19 %. Zároveň se v této reformě plánuje zvýšit zdravotní pojištění u zaměstnance ze stávajících 4,5% na 6,5%.

Výpočet bude aplikován na mzdy tří zaměstnanců. Mzdy byly zvoleny tak, aby jejich výše odpovídala přibližně podprůměrné, průměrné a nadprůměrné mzdě. Všichni zaměstnanci využívají slevu na poplatníka a jedno vyživované dítě.

Na novou daňovou reformu je kladeno mnoho cílů, např. měla by daňově zvýhodňovat rodiny s dětmi, v roce 2012 se zvýšila sleva na vyživované dítě v rámci daňové reformy, která má být uvedena v celkovou účinnost v roce 2014. Níže uvedené příklady ukazují, jak tohoto cíle bylo dosaženo.

poplatník č.	jméno	hrubá mzda	zaměstnání	Slevy na dani
1.	Iveta Novotná	11 400 Kč	prodavačka	poplatník (žádné/ 1 dítě/ 2 děti)
2.	Jana Dvořáková	20 000 Kč	asistentka	poplatník (žádné/ 1 dítě/ 2 děti)
3.	Jiří Mareš	40 000 Kč	programátor	poplatník (žádné/ 1 dítě/ 2 děti)

Výpočet daně z příjmů FO roku 2007 – progresivní sazba daně

Pro výpočet daně z příjmu fyzických osob s klouzavě progresivní sazbou daně, byla výchozí položkou hrubá mzda, od které se následně odečítalo zdravotní a sociální pojistné. Sociální pojistné do roku 2008 bylo 8% (z hrubé mzdy) a zdravotní pojistné 4,5 %.

Základ pro výpočet daně se zaokrouhloval na celé stokoruny nahoru a následně se vypočítávala daň dle progresivních sazeb, poté se uplatňovaly příslušné slevy (na poplatníka, na děti atd.). Daň odváděl za zaměstnance zaměstnavatel každý měsíc.

[5, str. 133]

Tabulka č.1: Daňové sazby roku 2006 platnost do roku 2007

Základ daně		Záloha na daň	Částka ze základu přesahujícího
Od Kč	Do Kč		
0	10 100	12%	
10 100	18 200	1 212 Kč + 19%	10 100
18 200	27 600	2 715 Kč + 25%	18 200
27 600	A více	5 101 Kč + 32%	27 600

Zdroj: Vančurová, Láchová, 2006, str. 133. Vlastní zpracování.

Výpočet daně z příjmů FO roku 2013 – lineární sazba daně ze *superhrubé* mzdy

Pro výpočet daně z příjmu fyzických osob s lineární sazbou daně, je v tomto případě výchozí položkou tzv. „superhrubá mzda“.

Superhrubá mzda je navýšena hrubá mzda zaměstnance o pojistné na sociálním a zdravotním pojištění hrazené zaměstnavatelem (34% z hrubé mzdy). Základ daně je zaokrouhlen na stokoruny nahoru, poté se aplikuje sazba daně ve výši 15%, a výsledkem je záloha na daň, od té se následně odečítají slevy na dani. Konečným výsledkem pro zaměstnance je daňová povinnost, ale v některých případech může být výsledkem i daňový bonus a to v případě, že slevy na dani přesáhnou zálohu na daň.

V současnosti je strop (maximum) daňového bonusu v rozmezí 100 – 52 200 Kč ročně, od roku 2014 se má navýšit a to do částky 60 300 Kč ročně.

Plánovaný výpočet daně z příjmů FO roku 2014 – lineární sazba daně z hrubé mzdy

Pro výpočet daně z příjmu fyzických osob s lineární sazbou daně, bude v tomto případě výchozí položkou hrubá mzda. Na hrubou mzdu je plánovaná aplikace sazby daně ve výši 19% a výsledkem bude záloha na daň, od té se následně budou odečítat příslušné slevy na dani. Konečným výsledkem pro zaměstnance bude daňová povinnost případně daňový bonus.

Tabulka č. 2: Sociální standardní slevy na dani

období	2007	2008-2010	2013
základní sleva (na poplatníka)	7 200 Kč/rok 600 Kč/měsíc	24 840 Kč/rok 2 070 Kč/měsíc	24 840 Kč/rok 2 070 Kč/měsíc
na invaliditu poplatníka:			
invalidita 1. a 2. stupně	1 500 Kč/rok 125 Kč/měsíc	2 520 Kč/rok 210 Kč/měsíc	2 520 Kč/rok 210 Kč/měsíc
invalidita 3. stupně	3 000 Kč/rok 250 Kč/měsíc	5 040 Kč/rok 420 Kč/měsíc	5 040 Kč/rok 420 Kč/měsíc
držitelé ZTP/P ¹	9 600 Kč/rok 800 Kč/měsíc	16 140 Kč/rok 1 345 Kč/měsíc	16 140 Kč/rok 1 345 Kč/měsíc
pro studenta	2 400 Kč/rok 200 Kč/měsíc	4 020 Kč/rok 335 Kč/měsíc	4 020 Kč/rok 335 Kč/měsíc
slevy na vyživovanou osobu:			
na manželku	4 200 Kč/rok 350 Kč/měsíc	24 840 Kč/rok 2 070 Kč/měsíc	24 840 Kč/rok 2 070 Kč/měsíc
na dítě	6 000 Kč/rok 500 Kč/měsíc	11 604 Kč/rok 967 Kč/měsíc	13 404 Kč/rok 1 117Kč/měsíc

[5, str. 134]

Z následující tabulky vyplývá, že uvedené sociální standardní slevy na dani se v průběhu let měnily na základě daňových reforem u daně z příjmů FO.

První částka slev je uvedena v korunách za rok (vypočítávána ročně) u FO, druhá částka je sleva vypočítávána měsíčně u zaměstnanců.

V roce 2008 se některé slevy oproti roku 2007 více jak ztrojnásobily, některé zas zdvojnásobily. Výjimku tvořil rok 2011, kdy se sleva na poplatníka snížila ročně o 1 200 Kč – povodňová daň.

¹ Zvlášť těžké postižení s potřebou průvodce

4.2 Poplatník č. 1 s hrubou měsíční mzdou 11 400 Kč

Tabulka č. 3: Výpočet čisté mzdy u zaměstnance s hrubou mzdou 11 400 Kč

2007		2013		2014	
měsíční hrubá mzda	11 400,-	měsíční hrubá mzda	11 400,-	měsíční HM	11 400,-
SP (12,5%)	1 425,-	SZP (11%) ¹ SZP (34%) ²	1 254,- 3 876,-	Sociální (6,5) Zdravotní (6,5) %	741,- 741,-
Základ daně	9 975,-	Základ daně	15 276,-	Základ daně	11 400,-
Základ daně po zaokrouhlení	10 000,-	Základ daně po zaokrouhlení	15 300,-	Základ daně	11 400,-
Sazba daně	12%	Sazba daně	15%	Sazba daně	19%
Záloha na daň	1 200,-	Záloha na daň	2 295,-	Záloha na daň	2 166,-
Sleva na poplatníka	600,-	Sleva na poplatníka	2 070,-	Sleva na popl.	2 070,-
Sleva na děti	500,-	Sleva na děti	1117,-	Sleva na děti	1117,-
Daňová povinnost	100,-	Daňový bonus ³	+892,-	Daňový bonus	+1021,-
Čistá mzda	9 875,-	Čistá mzda	11 038,-	Čistá mzda	10 939,-
		Rozdíl čisté mzdy oproti r. 2007	+1163,-		

Z tabulky vyplývá, že základ daně byl nejvyšší v roce 2013 po aplikování superhrubé mzdy. Přesto byla nejvyšší daňová povinnost v roce 2007, kdy činila 100 Kč. V dalších letech daňovou povinnost v tomto případě nahradil daňový bonus. V roce 2014 by měly daňové slevy zůstat stejné jako v roce 2013, ale plánuje se navýšení sociálního pojištění u zaměstnanců o 2 %, díky tomu nejvyšší čistá mzda zůstává v roce 2013.

¹ Od roku 2009 sníženo sociální pojištění z 8% na 6,5%.

² Od roku 2009 bylo sníženo sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem z 26% na 25%, SZP z 35% na 34%

³ Za vyživované dítě daňový poplatník obdrží od státu daňový bonus

Tabulka č. 4: Slevy na vyživované děti v roce 2013 u poplatníka č. 1

záloha na daň	počet dětí	sleva na děti	čistá mzda¹
2 295,-	0	0	9 921,-
2 295,-	1	1 117,-	11 038,-
2 295,-	2	2 232,-	12 155,-

Z tabulky č. 4 je evidentní, že jsou skutečně daňově zvýhodňovány rodiny s dětmi. V roce 2012 byla navýšena sleva na vyživované dítě o 150 Kč, v současnosti to činí 1 117 Kč měsíčně, ročně 13 404 Kč.

Daňovou slevu na vyživované dítě může uplatnit pouze jeden z daňových poplatníků, kteří spolu sdílejí společnou domácnost.

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě zaměstnanec uplatňuje formou slevy na dani nebo formou daňového bonusu, případně kombinací obou forem.

Maximální částka není omezena počtem vyživovaných dětí, ale tzv. stropem daňového bonusu, ten je v současnosti v rozmezí 100 – 52 200 Kč za rok. Od roku 2014 v rámci daňové reformy se plánuje daňový bonus navýšit a to do částky 60 300 Kč ročně. To znamená, že poplatník může uplatňovat slevy na neomezený počet dětí a nesmí tím přesáhnout částku 52 200 Kč daňového bonusu. [14]

¹ Čistá mzda je vypočítána z hrubé mzdy, od které je odečteno SZP a slevy na dani (včetně slevy na poplatníka)

4.3 Poplatník č. 2 s hrubou měsíční mzdou 20 000 Kč

Tabulka č. 5: Výpočet čisté mzdy u zaměstnance s hrubou mzdou 20 000 Kč

2007		2013		2014	
Měsíční hrubá mzda	20 000,-	Měsíční hrubá mzda	20 000,-	Měsíční HM	20 000,-
SZP (12,5%)	2 500,-	SZP (11%) SZP (34%) ¹	2 200,- 6 800,-	Sociální (6,5) Zdravotní (6,5) %	1 300,- 1 300,-
Základ daně	17 500,-	Základ daně	26 800,-	Základ daně	20 000,-
Základ daně po zaokrouhlení	17 500,-	Základ daně po zaokrouhlení	26 800,-	Základ daně	20 000,-
Sazba daně	1212+(0,19*7400)	Sazba daně	15%	Sazba daně	19%
Záloha na daň	2 618,-	Záloha na daň	4 020,-	Záloha na daň	3 800,-
Sleva na poplatníka	600,-	Sleva na poplatníka	2 070,-	Sleva na popl.	2 070,-
Sleva na děti	500,-	Sleva na děti	1 117,-	Sleva na děti	1 117,-
Daňová povinnost	1 518,-	Daňová povinnost	833,-	Daňová povinnost	613,-
Čistá mzda	15 982,-	Čistá mzda	16 967,-	Čistá mzda	16 787,-
		Rozdíl čisté mzdy ²	+985,-		

Z tabulky č. 5 je opět patrné, že základ daně byl nejvyšší v roce 2013 a nejvyšší daňová povinnost byla v roce 2007, kdy činila 1 518 Kč. V roce 2013 byla daňová povinnost 833 Kč a v roce 2014 byla 613 Kč, kdy byla nejnižší, přesto nejvyšší čistá mzda zůstává v roce 2013 a to 16 967 Kč.

¹ Od roku 2009 sníženo sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem z 26% HM na 25%.

² Rozdíl čisté mzdy oproti roku 2007

Tabulka č. 6: Slevy na vyživované děti v roce 2013 u poplatníka č. 2

záloha na daň	počet dětí	sleva na děti	čistá mzda¹
4 020,-	0	0	15 850,-
4 020,-	1	1 117,-	16 967,-
4 020,-	2	2 232,-	18 084,-

Z tabulky č. 6 opět vyplývá, že i u poplatníka č. 2 je výhodné uplatňovat slevu na vyživované děti. Bez uplatnění slevy na dítě je čistá mzda 15 850 Kč, s uplatněním slevy na 2 děti je čistá mzda 18 084 Kč při hrubé mzdě 20 000 Kč.

¹ Čistá mzda je vypočítána z hrubé mzdy, od které je odečteno SZP a slevy na dani (včetně slevy na poplatníka)

4.4 Poplatník č. 3 s hrubou měsíční mzdou 40 000 Kč

Tabulka č. 7: Výpočet čisté mzdy u zaměstnance s hrubou mzdou 40 000 Kč

2007		2013		2014	
Měsíční hrubá mzda	40 000,-	Měsíční hrubá mzda	40 000,-	Měsíční HM	40 000,-
SZP (12,5%)	5 000,-	SZP (11%) SZP (34%) ¹	4 400,- 13 600,-	Sociální (6,5) Zdravotní (6,5) %	2 600,- 2 600,-
Základ daně	35 000,-	Základ daně	53 600,-	Základ daně	40 000,-
Základ daně po zaokrouhlení	35 000,-	Základ daně po zaokrouhlení	53 600,-	Základ daně	40 000,-
Sazba daně	5101+(0,32 *7400)	Sazba daně	15%	Sazba daně	19%
Záloha na daň	7 469,-	Záloha na daň	8 040,-	Záloha na daň	7 600,-
Sleva na poplatníka	600,-	Sleva na poplatníka	2 070,-	Sleva na popl.	2 070,-
Sleva na děti	500,-	Sleva na děti	1 117,-	Sleva na děti	1 117,-
Daňová povinnost	6 369,-	Daňová povinnost	4 853,-	Daňová povinnost	4 413,-
Čistá mzda	28 631,-	Čistá mzda	30 747,-	Čistá mzda	30 387,-
		Rozdíl čisté mzdy ²	+2116,-		

Z tabulky č. 7 je zřejmé, že v roce 2013 je nejvyšší základ daně přesněji 53 600 Kč a zároveň je v tomto roce nejnižší daňová povinnost a to 4 853 Kč. Rozdíl čisté mzdy z roku 2008 oproti roku 2007 je 2 116 Kč.

¹ Od roku 2009 sníženo sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem z 26% HM na 25%.

² Rozdíl čisté mzdy oproti roku 2007

Tabulka č. 8: Slevy na vyživované děti v roce 2013 u poplatníka č. 3

záloha na daň	počet dětí	sleva na děti	čistá mzda¹
8 040,-	0	0	29 630,-
8 040,-	1	1 117,-	30 747,-
8 040,-	2	2 232,-	31 864,-

Z tabulky č. 8 je patrné opět výrazné navýšení čisté mzdy při uplatnění slev na vyživované děti. U poplatníka č. 3 při využití slev na 2 vyživované děti činí jeho čistá mzda 31 864 Kč při hrubé mzdě 40 000. Při neuplatnění slev na vyživované děti činí čistá mzda 29 630 Kč.

¹ Čistá mzda je vypočítána z hrubé mzdy, od které je odečteno SZP a slevy na dani (včetně slevy na poplatníka)

5 Výsledky a diskuze

Jak vyplývá z uvedených výpočtů, daňové reformy mají významný vliv na výši čisté mzdy. Přesněji daňová reforma z roku 2008, kdy byla zavedena superhrubá mzda měla za cíl zvýšit státní příjmy z daní. Tohoto cíle, ale nebylo dosaženo díky poměrně vysokým slevám na dani, které se místy až ztrojnásobily (např. sleva na poplatníka).

Ve sledovaném roce 2007 byl nejnižší základ daně a zároveň nejnižší záloha na daň přesto, zde byla nejnižší čistá mzda a to díky nízkým slevám na dani. Tento závěr se týká pouze podprůměrné a průměrné mzdy (poplatník č. 1 a poplatník č. 2). U nadprůměrné mzdy (poplatník č. 3) docházelo naopak k situaci, kdy základ daně byl sice nejnižší za sledovaná období, přesto daňová povinnost byla v tomto roce nejvyšší a to díky vysoké sazbě daně 5101 Kč + 32% z přesahující částky.

Nejvyšší čistou mzdu za sledovaná období vykazuje rok 2013 s aplikovanou superhrubou mzdou, přesto že v tomto roce dochází k nejvyššímu základu daně za všechny sledovaná období. V roce 2014 je základ daně oproti roku 2013 nižší o 34% (o částku celkového pojistného placené zaměstnavatelem), přesto je čistá mzda oproti roku 2013 nižší, díky plánovanému zvýšení zdravotního pojištění u zaměstnanců z 4,5% na 6,5%.

Reforma z roku 2008, která je stále platná (sledovaná za rok 2013) je výhodná pro všechny poplatníky daně, neboť díky vysokým slevám na dani mají menší daňovou povinnost oproti roku 2007 a odvádí tím nižší daně do veřejného rozpočtu. Reforma byla nejvýhodnější především pro nadprůměrně vydělávající poplatníky, kteří mají vyšší čistou mzdu oproti roku 2007 v řádech tisíce korun. Velmi výhodná je také pro nízko příjmové skupiny, kdy se daňová povinnost z roku 2007 mění v některých případech na daňový bonus a paradoxně dochází k situaci, že stát vydává peníze ze státního rozpočtu ve formě daňového bonusu pro nízko příjmové skupiny, které uplatňují řadu slev na dani. Nejmenší rozdíl mezi čistou mzdou z roku 2007 vykazuje poplatník č. 2 s průměrnou mzdou. Samotný koncept superhrubé mzdy je poněkud rozporuplný, z výpočtů je evidentní, že jsou nižší daňové příjmy pro státní rozpočet. Dále u superhrubé mzdy dochází k právnímu rozporu, neboť sociální a zdravotní pojištění není samotným příjmem zaměstnance, přesto se o něj navyšuje základ daně a následně se z něho vypočítává daň. Z tohoto důvodu

si myslím, že výpočet dle plánované reformy bude mít lepší právní úpravu než v daňové reformě z roku 2008.

Po komparaci tabulek se slevami na vyživované děti, je evidentní, že navýšení slev na děti skutečně podporuje rodiny s dětmi. Při 2 dětech je úspora na dani ve výši 2 232 Kč. Při každém dalším vyživovaném dítěti úspora roste o 1 117 Kč..

6 Závěr

V teoretické části bakalářské práce byla analyzována daňová soustava v ČR včetně jednotlivých typů daní a jejich funkcí, zejména se zaměřením na daň z příjmů fyzických osob. Pomocí syntézy dat byl sestaven ucelený přehled daňových reforem u daně z příjmu fyzických osob v uplynulých letech.

Některé daně z daňové soustavy mají problematické rozdělení. Například silniční daň má specifické postavení z hlediska její konstrukce. Oficiálně je řazena do majetkových daní, což je poměrně nepřesné řazení. Vhodnější by bylo zařazení mezi ekologické daně, kdy jejich cílem je znevýhodňovat spotřebu výrobků, které zatěžují životní prostředí. Stát by se mohl snažit o případnou změnu předmětu daně tak, aby se daň týkala také osobních automobilů pod 3,5 tuny. Tímto krokem by se motorová vozidla využívala efektivněji a znamenalo by to také vyšší příjem do veřejného rozpočtu.

U spotřebních daní by se měl stát snažit regulovat a přijmout účinná opatření, které by zamezovala rozvoji černého trhu. Zejména by měly být zaváděny vyšší postihy a zákonná opatření. Pro stát černý trh znamená vysokou ztrátu, zejména na příjmech z daní.

V příkladech uvedených v této práci byla v roce 2007 na daň z příjmů fyzických osob u zaměstnanců aplikována progresivní sazba daně a zároveň byla v tomto období zjištěna nejnižší čistá mzda u všech sledovaných příjmových skupin. Hlavním důvodem nebyl vysoký základ daně, ani vysoká záloha na dani, ale nízké slevy na daních, ty se pak v dalších sledovaných obdobích navyšovaly. Hlavní myšlenkou progresivní sazby daně bylo rozdělení daňových poplatníků do příjmových skupin podle výše jejich hrubého příjmu a každá příjmová skupina platila jinou sazbu daně, skupiny s nízkými příjmy nižší daňové sazby, skupiny s vysokými příjmy vyšší sazby. Progresivní zdanění provází mnoho dohadů. Zastánci tohoto zdanění argumentují, že progresivní daň lépe odpovídá spravedlivé funkci daní. Odpůrci reagují prohlášením, že progresivní zdanění snižuje pracovní motivaci a produktivitu a dále působí negativně na motivaci lidí spořit, neboť vysoké příjmové skupiny s progresivní sazbou daně mají nižší disponibilní důchod.

Skutečnost je taková, že progresivní zdanění u daní z příjmu FO je zavedeno ve většině západních zemí Evropy (např. v Německu) a je společností značně tolerováno. Česká republika se v tomto případě řadí mezi východní země Evropy (např. Maďarsko), kde je zavedena jednotná sazba daně. Zavedení progresivní daně z příjmů v řadě zemí

západní Evropy signalizuje, že tento systém může úspěšně fungovat v praxi, a proto by se ČR neměla stavět k tomuto systému zdanění odmítavě. Domnívám se, že ještě důležitější než progresivita přímých důchodových daní je úroveň zdanění, tzn. výše daňových sazeb a následné daně.

Daň ze superhrubé mzdy u daně z příjmu FO je v ČR stále v účinnosti. Zavedení této reformy je nejvýhodnější (v rámci porovnání čisté mzdy) pro vysoké příjmové skupiny, kdy dochází k výraznému nárůstu čisté mzdy oproti roku 2007. Zároveň tak tito poplatníci mohou být motivováni k vyšším úsporám. Poplatníkům z nízké příjmové skupiny vzniká v některých případech nárok na daňový bonus. Reforma přinesla výhodu pro daňové poplatníky u daně z příjmu v tom smyslu, že snížila daňovou progresi přenesením daňového zatížení z přímých daní na nepřímé daně. Konstrukce této reformy z roku 2008 však nesplňuje stanovené cíle. Státu se snížily příjmy do státního rozpočtu z důvodu nižšího podílu daní z daní z příjmu u FO. Hlavním důsledkem snížení daňové povinnosti bylo zavedení příliš vysoké slevy na dani. Důvod pro zvýšení slev na dani byl ten, že slevy měly převzít roli v zajištění progresivity daně. Dalším důvodem bylo zmírnění daňového základu pro osoby se základem daně do 10 200 Kč, které v roce 2007 platily progresivní daň ve výši 12% a od roku 2008 se pro ně daň měla zvýšit na 15% ze superhrubé mzdy.

Dále tato reforma nedosáhla zjednodušení správy ani výběru daní. U superhrubé mzdy dochází k určité daňové iluzi, neboť poplatníci vnímají výši sazby daně jako skutečných 15% ze mzdy, už si tolik neuvědomují, že je hrubá mzda navýšena o 34% a skutečná sazba daně je kolem 20%. Stát tímto vytvořil určitou iluzi o nižší daňové sazbě, která je ve skutečnosti vyšší.

Po zhodnocení tabulek se slevami na vyživované děti, kdy došlo v roce 2012 k navýšení slevy o 150 Kč měsíčně, je evidentní, že navýšení slev na děti skutečně podporuje rodiny s dětmi. Při 2 dětech je úspora na dani ve výši 2 232 Kč. Při každém dalším vyživovaném dítěti úspora roste o 1 117 Kč. V současné době se slevy na vyživované děti ve formě daňového bonusu mohou využívat do částky 52 200 Kč za rok.

Plánovaná reforma (účinnost od roku 2014) se skutečně vyznačuje jednodušším výpočtem daňové povinnosti oproti přecházejícím obdobím, kdy výpočet daňové povinnosti v roce 2007 byl podstatně komplikovanější díky progresivním sazbám daně

a jejich rozdělení, stejně tak i výpočet superhrubé mzdy byl zbytečně složitý. Současná vláda se snaží o zjednodušení celého daňového systému. Vítané jsou změny ve snížení podílu administrativy a nákladů s ní spojených. Profitovat z toho bude jak stát, tak daňoví poplatníci. Výběr daní by se tak měl zoptimalizovat.

Na závěr je důležité zmínit, že daňové reformy by se neměly týkat výhradně daní z příjmu fyzických osob, ale měly by se zaměřit také na daně z příjmu právnických osob, zde dochází ke zbytečně vysokým únikům na daních, například převádění zisku do zahraničí, zakládání sídel v daňových rájích nebo vznik tzv. lobbyingu ve velkých firmách. Stát by se měl zasadit nejenom o reformu daňové soustavy, ale také o reformu právního řádu, který bude správně nastaven, aby k nelegálním únikům a jiným podobným nepříznivým situacím nedocházelo.

7 Seznam použitých zdrojů

- [1] VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2010, aneb učebnice daňového práva*. Praha: VOX, 2010. ISBN 978-80-86324-86-9
- [2] KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie – úvod do problematiky*. 1. vydání. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 112. ISBN 80-7357-092-0
- [3] ŠIROKÝ, Jan. *Daňová teorie – s praktickou aplikací 2008*, 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-005-8
- [4] STEJSKAL, Jan. *Daňová teorie a politika*, 1. díl (pro kombinovanou formu studia). Pardubice: Univerzita Pardubice, FES, 2008. ISBN 978-80-7395-097-2
- [5] VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2006, aneb učebnice daňového práva*. Praha: 1.VOX, 2006. ISBN 80-86324-60-5
- [6] MACHÁČEK, Ivan. *Daň z příjmů fyzických osob 2010. Praktická pomůcka k daňové optimalizaci*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-188-8
- [7] DLOUHÁ, Petra. *Daň z nemovitosti 2013: podrobný přehled a aktuální daňový formulář*. www. peníze.cz [online], 14.12.2012 [cit. 2013-02-10]. ISSN 1213-2217. Dostupné z: <http://www.penize.cz/dan-z-nemovitosti/246875-dan-z-nemovitosti-2013-podrobny-prehled-a-aktualni-danovy-formular>
- [8] ČESKO, INFORMAČNÍ CENTRUM VLÁDY. Icv.vlada.cz [online]. [cit.2012-02-03]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/scripts/modules/advice/detail.php?id=647>
- [9] MACH, Petr. *Jak vystoupit z EU*. Praha: Laissez Faire, 2010. 106 s. ISBN 978-80-254-6624-7

- [10] VANČUROVÁ, A. *Daňové reformy ČR*. Dostupné na
WWW:<http://www.kdpcr.cz/Data/files/pdf/vancurova.pdf>. [online]. [cit. 2012-02-04]
- [11] ČESKO, INFORMAČNÍ CENTRUM VLÁDY, *Daňové reformy*. [Icv.vlada.cz](http://icv.vlada.cz)
[online]. [cit.2012-02-10]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/danova-reforma/>
- [12] ČESKO, ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [Czso.cz](http://www.czso.cz) [online].
Dostupné z: <http://www.czso.cz>
- [13] ČESKO, MINISTERSTVO FINANCÍ ČŘ. [Mfcr.cz](http://www.mfcr.cz) MFCR[online].
Dostupné z: <http://www.mfcr.cz>
- [14] <http://www.podnikatel.cz/clanky/bonus-na-deti-je-omezen-rocnim-stropem/>

Právní předpisy

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů.